

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ

ДО ГРУПОВИХ ЗАНЯТЬ

Семінар № 1

ПОНЯТТЯ ТА ПОХОДЖЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ (2 год.)

Поняття прав людини. Права людини і загальнолюдська мораль.
Права людини та співвідношення їх з політикою.
Види прав людини та їх класифікація.

Література

Вступ до прав людини // US: Information Agency. – 1995.
Милн А. Права человека и человеческое многообразие // Международное сотрудничество и права человека. – М., 1989.
Мюллерсон Р.А. Права человека: идеи, норма, реальность. – М., 1991.
Права человека: Учебник для вузов / Отв. ред. – член-корр. РАН, доктор юрид. наук Е. А. Лукашева. – М., 1999.
Рабинович П.М. Права людини: поняття, класифікації, тенденції // Український часопис прав людини. – 1995. – №. – С.-23.
Словарь прав человека и народов. – М., 1993.

Основні терміни і поняття

Права людини, невід'ємні права людини, загальнолюдська мораль, класифікація прав людини, покоління прав людини.

Перевірте себе, чи засвоїли Ви тему

Чому питання прав та свобод людини на сьогодні є найважливішою проблемою внутрішньої та зовнішньої політики усіх держав світової співдружності?
Що означає конкретно-історичний підхід до змісту прав людини та їх розподілу в суспільстві?
Що таке права людини, які суттєві властивості цього явища? Чи потрібно це знати (і навіть) кожній людині?
Чому права людини вважають однією із найважливіших культурних цінностей?
Чи може існувати однакове для всіх людей і народів – де б вони не проживали – розуміння прав людини?
Чи пов'язані і як співвідносяться між собою такі явища, як права, свободи, мораль, справедливість?
Чи можуть існувати права людини, не обмежені будь-якими рамками? Якщо ні, то хто, у яких випадках і яким чином має визначати ці межі?
Чи згодні Ви з думкою К. Гельвеція, що свобода людини полягає у вільному користуванні своїми здібностями?
Принцип “дозволено все, що не забороняється законом” з точки зору права і моралі.
Що буває, коли правами користуються люди аморальні?
Підготуйте невеличку доповідь на тему: “Що врятує людство: віра чи сила?”

Семінар № 2

ОСНОВНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ ПРАВ ЛЮДИНИ (2 год.)

Соціально-культурні та світоглядні передумови формування ідеї прав людини та громадянина.
Філософська та правова думка про ідею прав, свобод і обов'язків людини і громадянина.
Етапи становлення і розвитку прав людини в умовах Середньовіччя, Нового часу та ХХ ст. (Нормативні акти, що закріплювали права і свободи людини).

Література

- Законодательство английской революции 1640-1660 гг. – М., 1946.
Колодій А.М., Олійник А.Ю. Права людини і громадянина в Україні. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 332с.
Констан Б. Об узурпации // О свободе: Антология западноевропейской классической либеральной мысли. – М.: Наука, 1995.
Крегул Ю.І., Ладиченко В.В., Орленко В.І. Права і свободи людини. – К.: Книга, 2004. – 287с.
Монтеск'є Шарль-Луї. Про дух законів // Невичерпність демократії. – К.: Український письменник, 1994.
Права человека: Учебник для вузов / Отв. ред. – член-корр. РАН, доктор юрид. наук Е. А. Лукашева. – М., 1999.
Рабінович П.М. Права людини “першого покоління” і канонічні джерела християнства // Право України. – 2001. – №.
Фихте И. Г. К вечному миру // Трактаты о вечном мире. – М.: Изд-во соц.-эк. лит-ры, 1963.
Франк С. Л. Духовные основы общества. – М., 1992.
Хайек Ф. А. Дорога к рабству // Новый мир. – 1991. – № 7. – С.177-183.
Хрестоматия по истории государства и права зарубежных стран / Под ред. З. М. Черниловского. – М.: Юрид. лит., 1984.
Цалін С. Д. Принцип свободи волі в історії соціальної філософії та філософії права. – Х.: Основа, 1998.
Цицерон. Диалоги. О государстве. О законах / Пер. с лат. – М.: Наука, 1966.
Международные акты о правах человека: Сборник документов. – М.: Изд. Группа “НОРМА-ИНФРА”. – М., 1998.

Перевірте себе, чи засвоїли Ви тему

- Яке відношення мають права людини до стародавніх міфів і вірувань?
Як давньогрецькі мислителі відстоювали у своїх працях права і свободи людини?
У чому полягав розвиток ідей давньогрецьких мислителів про свободу і рівність всіх людей у Стародавньому Римі?
Хто із світських та релігійних мислителів Середньовіччя розвивав античні ідеї про права і свободи людей?
Які права і обов'язки, властиві людині, зафіксовані в Біблії?
Ким із мислителів Нового часу бала розроблена раціоналістична теорія прав людини і в чому її суть?
У чому суть концепції прав людини, розробленої французьким просвітителем Шарлем Луї Монтеск'є?
Який внесок у розвиток доктрини і конституційно-правової практики в сфері прав людини був зроблений американськими мислителями XVIII – XIX ст.?
У чому полягав вплив теоретичних уявлень мислителів, філософів, юристів про невід'ємні права людини на формування ранньобуржуазного конституційного законодавства та на державноправову практику?
Які основні етапи можна виділити у процесі становлення і розвитку концепції прав людини?

Семинар № 3

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ І НОРМИ В ГАЛУЗІ

ПРАВ ЛЮДИНИ (2 год).

Поняття та об'єктивна необхідність прийняття та дотримання міжнародних норм і стандартів у сфері прав

людини.
Ліга Націй і перші спроби забезпечення прав людини міжнародними заходами.
Друга світова війна і рух за визнання прав людини. ООН, Статут ООН, Хартія ООН з прав людини.
Міжнародний білль прав людини.

4.1. Загальна декларація прав людини – одна з найважливіших людських цінностей ХХ ст.

4.2. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966р.

4.3. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права 1966р.

Участь України в ООН по визначенню міжнародних стандартів прав і свобод людини.

Література

Загальна декларація прав людини // Міжнародні договори України. – К., 1992.
Мартыненко О.П. Права народов в современном междуна-родном праве. – К., 1993.
Международное сотрудничество в области прав человека. – К., 1987.
Міжнародний пакт про громадянські і політичні права // Міжнародні договори України. – К., 1992.
Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права // Міжнародні договори України. – К., 1992.
Николайко И.В. Права человека и система ООН. – М., 1991.
Погорілко В.Ф. Загальна Декларація прав людини – одна з найважливіших людських цінностей ХХст. // Право України. – 1999. – № 4.
Шкуратенко О. Участь України в ООН по законодавчому визначенню міжнародних стандартів прав і свобод людини // Право України. – 2002. – № 3.

Основні терміни і поняття

Гарантованість прав і свобод, невід’ємні права людини, юридичне закріплення прав, міжнародні стандарти з прав людини, дискримінація, Міжнародний білль прав людини, громадянські, політичні, економічні, соціальні, культурні права.

Перевірте себе, чи засвоїли Ви тему

Що допомогло зрозуміти людям злочини Гітлера, Сталіна та їх режимів?
Чому після Другої світової війни була створена ООН? Основні завдання ООН у сфері прав людини.
Що таке “міжнародні правові стандарти” в галузі прав людини?
Які міжнародні акти об’єднуються назвою “Міжнародний білль прав людини” і чому?
Чи згодні Ви з думкою Ж. Верна “Не повинно бути обставин, за яких людина мала б право зазіхати на свободу таких, як і вона”?

Завдання до дискусії

Прокоментуйте

1. Мінімум цивілізації – це хліб і Загальна декларація прав людини. Йдеться саме відносно мінімуму, вище цієї планки можна сперечатися (наводити аргументи, критикувати, поліпшувати), нижче – вести боротьбу (*М. Рокар. Трудиться с душой.* – М.: Междунар. отношения, 1990. – С. 293).

2. У сучасному світі поширюється негативне ставлення до смертної кари. Ваша позиція – “за” чи “проти”. Аргументуйте.

3. Чи можна жертвувати життям не багатьох задля врятування життя більшості і чи вправі вирішувати це держава?

Завдання до наступного семінару

Із загальноукраїнської та місцевої преси доберіть фактичний та статистичний матеріал, що ілюструє стан справ з правами людини в Україні (аналіз з використанням фактичного та статистичного матеріалів періодичної преси).

Семінар № 4

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ І ПРАВА ЛЮДИНИ (2 год.)

Права людини в історії українського народу.

Закріплення прав, свобод та обов'язків людини і громадянина в Конституції України.

Конституційно-правовий механізм забезпечення реалізації прав і свобод людини та громадянина.

Стан з правами людини в Україні: проблеми та перспективи (аналіз з використанням фактичного та статистичного матеріалів ЗМІ).

Література

Бородін М. Права та свободи громадян, їх класифікація, гарантії реалізації // *Право України*. – 2001. – № 12.

Гуренко М. М. Теоретико-правові проблеми гарантій прав і свобод людини та громадянина: Монографія. – К.: НАВСУ, 2001.

Колодій А.М., Олійник А.Ю. Права людини і громадянина в Україні. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 332 с.

Конституційні акти України 1917 – 1920 рр. – К., 1992.

Конституція України. Конституція Автономної Республіки Крим: Зб. нормат. актів. – К.: Юрінком Інтер, 1999.

Права громадян України. – К.: Сірін, 1997.

Права людини / Під ред. Л. Грузінової, Л. Заблоцької, І. Усенка, Г. Цвікальської // *Українська Правнича Фундація*. – К., 1996.

Права людини в Україні: інформаційно-аналітичний бюлетень Українсько-американського бюро захисту прав людини. – К.; Харків, 1994. – Вип. 4.

Слюсаренко А.Г., Томенко М.В. Історія української конституції. – К., 1993.

Хальота А. Класифікація конституційних прав і свобод людини та громадянина // *Право України*. – 2002. – № 8.

Основні терміни і поняття

Громадянські (особисті) права, честь, гідність, презумпція невинності, приватна інформація, прописка, вільне пересування, свобода світогляду, таємниця сповіді, принцип відокремлення церкви від держави та школи від церкви, політичні права і свободи, свобода слова, свобода думки, цензура, конфіденційність інформації, об'єктивність і вірогідність інформації, збори, мітинг, громадянство, апатриди, біпатриди, соціальні, культурні, екологічні права.

Перевірте себе, чи засвоїли Ви тему

Чому право на життя – одне з найважливіших прав, закріплених міжнародними правовими документами, Конституцією і Законами України?
Людину затримали за підозрою у вчиненні злочину. Які вона має права і чи завжди вона може їх використати? Як Ви гадаєте, що включає поняття “людська гідність”?
Назвіть основні документи міжнародного характеру з питання стосовно смертної кари.
Чи можна виконувати наказ про виконання катувань? Чому катування є злочином проти людства?
Як треба розуміти презумпцію невинності? Чи закріплена вона в українському законодавстві?
Що означає право на вільне пересування та свободу вибору місця проживання?
Доведіть, що право на свободу думки, совісті та релігії – це одне з найважливіших прав людини.
Як Ви розумієте право на свободу слова? Назвіть відомі Вам безперечні ознаки замаху на свободу слова.
Які об’єднання громадян не можуть бути визнані в громадянському суспільстві? Чому?

Семінар № 5

МІЖНАРОДНІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

І ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ (2 год.)

Всесвітні механізми забезпечення прав людини.
Регіональні механізми забезпечення прав людини.
Співробітництво Ради Європи з Україною в сфері пошанування прав людини.

Література

- Добрянська С. ЄС та Рада Європи: можливості міжнародного захисту прав людини (порівняльний аналіз) // Вісник АПН України. – 2000. – № 3.
Ісакович С. Механізм діяльності ООН щодо захисту прав людини // Український часопис прав людини. – 1995. – № 1.
Кушніренко О., Барабаш Ю. Інститут євроомбудсмена: питання теорії і позитивної практики // Право України. – 2001. – № 6.
Ленник Н. Системи захисту прав людини в Страсбурзі та Женеві: порівняльний аналіз // Наукові записки. – Т. Спец. видання. – К.: НаУКМА, 2000.
Палешко А. Рада Європи – на захисті прав людини // Право України. – 1999. – № 7.
Присяжнюк Т. Система Європейської конвенції про захист прав і основних свобод людини – Унікальний інструмент захисту порушених прав // Право України. – 2001. – №.
Рабинович П. Комісар з прав людини Ради Європи – нова правоохоронна інституція // Вісник АПН України. – 2000. – № 3.

Перевірте себе, чи засвоїли Ви тему

На якій правовій базі сформована система міждержавних органів, наділених функціями міжнародного контролю за діяльністю держав у сфері забезпечення прав людини?
Яку роль у забезпеченні прав людини відіграє ООН? Структура, компетенція та механізми захисту прав людини по лінії органів ООН.
На основі яких міжнародних договорів було створено Європейську Конвенцію з прав людини і Європейський Суд з прав людини, та які їхні повноваження?
Яка процедура подання скарг про порушення прав людини до Європейського Суду?
Які зобов’язання у сфері прав і свобод людини взяла на себе Україна як член Ради Європи?

Завдання: Спробуйте висловити власну точку зору (письмово).

Президент Чехії В. Гавел у книзі “Сила безсилих” пише: “Легко уявити собі суспільство, яке має гарні закони, у якому цих законів дотримуються повністю і в котрому при цьому неможливо жити. І можна, навпаки, уявити досить стерпне життя при недосконалих законах або таких, що недосконало дотримуються. Головний висновок в тому, яке саме життя і чи служать йому закони, або ж вони його підривають”.

Спробуйте навести приклади країн, для яких характерна ситуація першого або другого типу. Поясніть цей вибір.

Семінар № 6-7 СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ (4 год).

Поняття та структура діяльності судових і правоохоронних органів із забезпечення прав, свобод та обов’язків людини і громадянина.

Діяльність судових органів України із забезпечення прав, свобод та обов’язків людини і громадянина.

Діяльність прокуратури та СБУ із забезпечення прав, свобод та обов’язків людини і громадянина.

Діяльність органів внутрішніх справ із забезпечення прав, свобод та обов’язків людини і громадянина.

Діяльність Уповноваженого з прав людини із забезпечення прав, свобод та обов’язків людини і громадянина.

Правозахисні організації та їх роль у захисті прав людини в Україні.

Порядок звернення по захист до органів державної виконавчої влади, прокуратури, до суду (Закон України “Про звернення громадян”).

Література

Бородін М. Конституційне право громадянина України на звернення до суду за захистом своїх прав // Право України. – 2000. – № 6.

Забезпечення органами внутрішніх справ міжнародно-правових стандартів прав людини при охороні громадського порядку: Науково-практичний, документально-джерельний та навчально-методичний комплекс: У 3-х ч. / Відп. ред. Ю.І.Римаренко, Я.Ю. Кондратьєв, Ю. С. Шемшученко. – К.: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001.

Клочков В. Форми взаємодії Уповноваженого Верховної Ради України і органів прокуратури // Право України. – 2002. – № 9.

Мінюков А. Система органів державної влади, що забезпечують конституційні права і свободи людини і громадянина: їх повноваження // Право України. – 2002. – № 4.

Про уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 20.

Стефанік В. Судова влада як основна юридична гарантія захисту прав та свобод людини і громадянина в Україні // Право України. – 2001. – № 1.

Хальота А. Методи діяльності органів внутрішніх справ по забезпеченню реалізації прав людини // Право України. – 2001. – № 5.

Штогун С. Судова реформа – шлях до вдосконалення захисту прав і свобод людини і громадянина // Право України. – 2002. – № 8.

Основні поняття і терміни

Конституція України, державний захист прав людини, функції Верховної Ради щодо захисту прав людини, гарантії прав і свобод людини, рівноправність громадян України, рівність прав і свобод, позовна заява, суд, адвокатура, прокуратура, неурядові правозахисні організації, звернення по захист до органів державної влади.

Перевірте себе, чи засвоїли Ви тему

Чому закон є головним інструментом забезпечення прав і свобод людини?

Які основні властивості прав і свобод людини та які принципи їх здійснення закріплені нині в Конституції України?

Які існують форми звернення до державної влади з боку громадян, що реалізують свої законні права?

Який порядок звернення по захист до органів державної виконавчої влади і прокуратури?

Який встановлено термін розгляду звернень у різних випадках?

Чи може бути відмовлено у прийнятті звернення до правоохоронних органів міліції, прокуратури?

Яка форма відмови існує щодо інформаційного запиту, зробленого громадянином?

Яка роль судової влади у захисті прав людини?

Які існують форми заяв громадян до суду про захист своїх прав та інтересів?

Розкрийте особливості діяльності Уповноваженого з прав людини в Україні.

Практичне завдання

Депутат районної ради, 22-річна Корнієнко, претендуючи на посаду судді, не склала кваліфікаційних іспитів. Не погодившись із рішенням кваліфікаційної комісії, вона оскаржила його у Міністерстві юстиції України. Через півроку, дізнавшись про вакансії на посаду судді, Корнієнко звернулася до кваліфікаційної комісії за дозволом на повторне складання іспитів.

Дайте юридичну кваліфікацію претензіям Корнієнко і розкажіть про порядок підбору кадрів на посаду судді.

